

Ἐνᾶ Ἐπίγραμμα τοῦ Ἰωάννη Μαυρόποδα:

«εἶπερ τινός βούλοιο τῶν ἀλλοτρίων

τῆς σῆς ἀπειλῆς ἐξελέσθαι, Χριστέ μου,

Πλάτωνα καί Πλούταρχον ἐξέλοιό μοι,

ἄμφω γάρ εἶσι καί λόγον καί τόν τρόπον

τοῖς σοῖς νόμοις ἔγγιστα προσπεφυκότες,

εἰ δ' ἠγνόησαν ὡς Θεός εἶ τῶν ὄλων,

ένταῦθα τῆς σῆς χρηστότητος δεῖ μόνον

δι' ἣν ἅπαντας δωρεάν σῶζειν θέλεις».

Μετάφραση: «Ἄν θέλεις γιά κάποιους ἀπό τοὺς ἀλλοθρήσκους νά κάνεις μιά ἐξαιρεση ἀπό τὴν ἀπειλή σου, Χριστέ μου, νά μοῦ ἐξαιρέσεις τὸν Πλάτωνα καί τὸν Πλούταρχο, γιὰτί καί οἱ δύο ἦταν καί στήν θεωρία καί στὸν τρόπο ζωῆς στοὺς νόμους σου ἀπ' ὄλους πιό πιστοὶ καί ἂν ἀγνοοῦσαν ὅτι Ἐσύ εἶσαι ὁ Θεός τῶν πάντων, τότε χρειάζονται μόνο τὴν καλωσύνη σου πού σέ κάνει νά χαρίζεις σέ ὄλους τὴ σωτηρία».

Ὁ Ἰωάννης Μαυρόπουλος (11^{ος} αἰ.) Μητροπολίτης Ευχαΐτων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κοντά στὸν Ἄλυ ποταμό, εἶναι ἀπὸ τοὺς διαπρεπεστέρους ποιητὲς τοῦ Βυζαντίου καὶ ἀπὸ τοὺς κυριώτερους ἐκπροσώπους τοῦ ἱεροῦ ἐπιγράμματος. Ἄριστος ἐκκλησιαστικὸς ρήτορας καὶ λαογράφος. Ἀνθρωπιστὴς ποὺ συνέβαλε στὴν ἀναδιοργάνωση τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου υπῆρέτησε καὶ ὁ ἴδιος ὡς Καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας. Υἱῆρξε δάσκαλος σπουδαιῶν ἀνδρῶν τοῦ αἰῶνά του, ὅπως ὁ Ξιφιλίνος καὶ ὁ Μιχαὴλ Ψελλός, ὁ ὁποῖος τὸν ἐπαινεῖ ὡς

«λογιώτατον πάντων ἀνδρῶν, ἄριστον τῶν φιλοσοφεῖν ἐσπουδακότων... τὸ ἦθος σεμνὸν ὁμοῦ καὶ Σωκρατικόν καὶ οὔτε κοινόν ἄγαν οὔτε μόνως εἰρωνικόν, ἀλλ' ἀμφοτέρωθεν κεκραμένον καὶ τὴν ἀρμονίαν τῆς ψυχῆς δικαιώτατον».

Συνετέλεσε στὴν κωδικοποίηση τῶν λειτουργικῶν Βιβλίων, διορθώνοντας τὰ Μηναῖα. Συνέθεσε πολυάριθμους Κανόνες, 70 στὴν Θεοτόκο, 25 στὸν Χριστό, 11 στὸν Πρόδρομο, 8 στὸν Ἰωσήφ τὸν ὑμνογράφο, ἀκολουθία τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ στιχηρὰ ἰδιόμελα. Τὰ ἐπιγράμματά του, θύραθεν καὶ ἱερά, γιὰ τὰ ὁποῖα κατέχει ἰδιαίτερη θέση στὴν ἱστορία τῆς βυζαντινῆς λογοτεχνίας, ἀπτονται πολλῶν ἐπικαίρων θεμάτων. Ὁ ἴδιος εἶχε συνείδηση τῆς ποιητικῆς του τέχνης καὶ παρεσκεύασε μόνος τὴν ἐκδοσὴ μέρους τῶν ποιήσεων του ἐν εἴδει Ἀνθολογίας. Εἶχε ἐνεργὸ ἀνάμειξη στὰ πολιτικά καὶ προσπάθησε νὰ ἐπηρεάσει τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνο Θ". Ἐγράψε, ἀκόμη, βίους ἀγίων, ἐπιστολές καὶ ἓνα ἔμμετρο ἔτυμολογικὸ λεξικόν. Ἀσχολήθηκε καὶ μὲ τίς φυσικὲς ἐπιστῆμες καὶ τὰ μαθηματικά. Ἡ Ἐκκλησία τὸν τιμᾷ στὶς 5 Ὀκτωβρίου, μολονὶ δὲν ὑπάρχει σὲ Συναξαριστές. Ὑπάρχει μόνον στὸν Παλατινὸ Κώδικα ὑπ' ἀρ. 138, φ. 2146 ὅπου εὐρίσκεται καὶ ἡ Ἀκολουθία του, ποὺ συντάχθηκε ἀπὸ τὸν ἀνεψιὸ τοῦ Θεόδωρο τὸν Κοιτωνίτη καὶ βασιλικὸ νοτάριο.

Τὸ Ἐπίγραμμα γιὰ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Πλούταρχο ἔχει ἐκδοθεῖ μὲ ἀριθμὸ 43 στὸ P. De Lagarde, Iohannis Euchaitorum Metropolitae, quae in codice Vaticano Graeco 676 Supersunt. Gottingen 1882, σελ. 24. Ὁ Krumbacher τὸ χαρακτηρίζει «ἐπίγραμμα εἰς τὸν Πλάτωνα καὶ Πλούταρχον ἐξαιρετὸν διὰ τὴν εὐγενῆ ἀνεξιθρησκείαν». Σ' αὐτὸ ὁ Μαυρόπουλος παρακαλεῖ τὸν Χριστὸ νὰ παράσχει τὴν Χάρη Του στὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Πλούταρχο, ἐπειδὴ αὐτοὶ ὡς ἔθνικοι, εἶχαν πλησιάσει περισσότερο τῇ χριστιανικῇ ἠθικῇ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 8 στίχους σὲ βυζαντινὸ δωδεκασύλλαβο. Ὁ πρῶτος, τρίτος καὶ πέμπτος στίχος ἔχουν ἐφθημιμερῆ τομὴ – παύση (Π7), ἐνῶ οἱ λοιποὶ πενθημιμερῆ (Π5). Κανονικὴ εἶναι παροξύτονη ἀπόλιξη τῶν στίχων καὶ μάλιστα μὲ βραχεία τὴν τονιζομένη παραλήγουσα. Τὸ Ἐπίγραμμα διατρέχεται ἀπὸ μία ἐπικεικὴ θεωρία γιὰ τὸν ἀρχαῖο κόσμον καὶ τὰ ἀρχαῖα κείμενα. Ὁ Μαυρόπουλος, πιστὸς στὰ διδάγματα τῆς Ἐκκλησίας, κάνει μιὰ νέα σύνθεση μέσα στὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνα ποὺ σιγοῦν τὰ πάθη. Στούς νάρθηκες τῶν Μονῶν, ὅπως ἐκείνης τῶν Φιλανθρωπινῶν στὰ Ἰωάννινα, ἀπεικονίζουσι τοὺς ἀρχαίους σοφοὺς. Εἶναι «ἀλλότριον», δηλαδὴ μέτοχοι τῆς θύραθεν παιδείας. Κυριώτεροι ἠθικολόγοι οἱ σοφοὶ ποὺ ἀναφέρονται στὸ Ἐπίγραμμα. Εἶναι «προσπεφυκότες», ἀπ' τὴ φύση τους πολὺ κοντὰ στὸ νόμον τοῦ Χριστοῦ, «ἐγγίστα», ὄχι ἀκριβῆ, γιὰτὶ δὲν ἐφθασαν στὴ χριστιανικὴ ἀλήθεια καὶ ἀγάπη. Στὰ κείμενά τους ἡ Ἐκκλησία διέκρινε σπέρματα τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ, «σπερματικὸς λόγος», γι' αὐτὸ καὶ τοὺς χαρακτηρίζει ὡς πρό Χριστοῦ Χριστιανούς. Τὸ Ἐπίγραμμα αὐτὸ δεικνύει τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὁ Χριστιανικὸς κόσμος ἐξετίμησε τὸ ἦθος τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.*

Βιβλιογραφία

Κ. Krumbacher: Ἱστορία Βυζ. Λογοτεχνίας

Η. Hunger: Βυζ. Λογοτεχνία.

Ἀθ. Κομίνη: Τό Βυζ. Ἱερόν Ἐπίγραμμα